

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

Факультет лінгвістики
(повна назва інституту/факультету)

Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови
(повна назва кафедри)

«На правах рукопису»
УДК 81'25 (81'276.6) (378)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

(ініціали, прізвище)

“ ” 20 p.

Магістерська дисертація

на здобуття ступеня магістра

зі спеціальності 8.02030304 “Переклад”
(код і назва)

на тему: Лінгвопрагматичний аспект перекладу засобів образності в англомовних науково-технічних текстах

Виконала: студентка 5 курсу, групи ЛА-51м
(шифр групи)

Атаманюк Наталія Сергіївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Науковий керівник доцент КТППМ, к. пед. н. Федоренко С.В.
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент

(посада, науковий ступінь, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у цій магістерській дисертації немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

Студент _____ (підпис)

(підпис)

Київ – 2016 року

РЕФЕРАТ

Стрімкий розвиток науки спричинює появу різноманітних текстових інтерпретацій тих чи інших явищ. Відповідно до них, змінюються особливості написання науково-технічних текстів. В англійській мові спостерігається тенденція до вживання засобів образності, які більш характерні для художнього тексту. Прагматика наукових текстів полягає в інформованості читача, здійсненні на нього певного впливу та переконанні у правоті висловлювання. Образні елементи при цьому є чудовими інструментами, які допомагають реалізувати прагматичну мету науково-технічних текстів.

Актуальність теми зумовлена необхідністю дослідити лінгвопрагматичні аспекти перекладу образних елементів науково-технічних текстів, які не є типовими для української наукової мови. Тому, перекладаючи англійські тексти, важливо не упустити образність тексту оригіналу і пристосувати її до українськомовної аудиторії.

Питання перекладу засобів образності в англійських текстах наукового стилю, які, на перший погляд, позбавлені емоційно-оцінного забарвлення потребує більш глибокого аналізу. Тому **темою** дисертаційної роботи обрано: «Лінгвопрагматичний аспект перекладу засобів образності в англійських науково-технічних текстах».

Об'єктом дослідження є образні елементи англійських науково-технічних текстів.

Предметом дослідження є функціонування засобів образності та лінгвопрагматичний аспект їхнього перекладу у сучасних науково-технічних текстах.

Мета роботи постає у вивченні особливостей вживання засобів образності в англійських науково-технічних текстах в лінгвопрагматичному аспекті, розгляді прийомів перекладу англійських образних конструкцій у цих текстах.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**:

1. Розглянути лінгвопрагматичний підхід до вивчення текстів науково-технічної тематики;

2. Вивчити поняття «текст», «науковий текст», «науково-технічний текст».

3. Дослідити основні лексико-граматичні та стильові особливості науково-технічного тексту.

4. З'ясувати залежність використання образних елементів від лінгвопрагматичної інтенційності науково-технічних текстів.

5. Здійснити функціональний аналіз шляхів відтворення образності в англомовних наукових текстах засобами української мови.

У роботі були застосовано такі **методи дослідження**: для ознайомлення з предметом дослідження, виявлення і фіксації безпосередніх рис та ознак вживання різних засобів образності в англомовних технічних текстах застосований емпіричний аналіз; здійснено систематизацію й узагальнення теоретичної інформації та аналіз результатів практичного дослідження за допомогою описового методу; метод перекладацького аналізу - для виокремлення основних шляхів відтворення образних елементів англомовних науково-технічних текстів засобами української мови.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку теоретичних джерел, що налічує 55 позицій, з них 3 – англійською мовою, 25 джерел ілюстративного матеріалу. Робота містить 6 таблиць та 16 додатків. Загальний обсяг роботи складає 73 сторінки, повний обсяг дисертації 145 сторінок.

Матеріал дослідження складає 25 англомовних текстів природознавчої та технічної сфер (фізики, біохімії, астрономії, нанотехнології, медицини) та їх відповідні переклади українською. З них було виділено мовну базу дослідження – 472 образні конструкції.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у здійсненні аналізу застосування та перекладу образних конструкцій з точки зору лінгвопрагматики науково-технічних текстів на основі комплексного вивчення їх функціонування.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що її основні положення можуть бути використані у дослідницьких роботах, присвячених подальшій розробці теоретичних питань, пов'язаних з аналізом лінгвопрагматичного аспекту перекладу засобів образності в наукових текстах.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можна використовувати для створення підручників та посібників з перекладознавства, стилістики, лексикології, а також практичних занять з практики англійської мови на факультетах гуманітарного та технічного профілю.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та результати магістерської дисертації було представлено на IX Студентській науково-практичній конференції “Людина як суб’єкт міжкультурної комунікації: сучасні тенденції у філології, перекладі та навчанні іноземних мов” (м. Київ, 16.05.2016), на міжнародній науково-практичній конференції “П Таврійські філологічні читання” (м. Херсон 20.05.2016).

Публікації. Основні положення та результати висвітлено в 2 одноосібних публікаціях.

Ключові слова: засоби образності, тексти наукового стилю, функціонування засобів образності, прийоми перекладу

РЕФЕРАТ

Стремительное развитие науки является причиной появления различных текстовых интерпретаций тех или иных явлений. В соответствии с ними, меняются особенности написания научно-технических текстов. В английском языке наблюдается тенденция к употреблению средств образности, которые более характерны для художественного текста. Прагматика научных текстов заключается в информированности читателя, осуществлении на него определенное влияние и убеждении в правоте высказывания. Образные элементы при этом являются прекрасными инструментами, которые помогают выполнить прагматическую цель научно-технических текстов.

Актуальность темы обусловлена необходимостью исследовать лингвопрагматические аспекты перевода образных элементов научно-технических текстов, которые не являются типичными для украинского научного языка. Поэтому, переводя англоязычные тексты, важно, не упустить образность текста оригинала и приспособить ее к украиноязычной аудитории.

Прагматика употребления образных элементов в англоязычных научно-технических текстах обусловила формирование **темы работы**: «лингвопрагматический аспект перевода средств образности в англоязычных научно-технических текстах».

Объектом исследования является образные элементы англоязычных научных текстов.

Предметом исследования исследование функционирования средств образности и лингвопрагматический аспект их перевода в современных научно-технических текстах.

Цель работы состоит в определении особенностей применения средств образности в англоязычных научно-технических текстах в лингвопрагматическом аспекте, рассмотрении удачных приемов перевода образности в научно-технических текстах и их систематизации.

Для достижения цели были поставлены следующие задачи:

1. Рассмотреть лингвопрагматический подход к изучению текстов научно-технической тематики;

2. Изучить понятие «текст», «научный текст», «научно-технический текст».

3. Исследовать основные лексико-грамматические и стилевые особенности научно-технического текста.

4. Выяснить зависимость использования образных элементов от лингвопрагматичной интенциональности научно-технических текстов.

5. Осуществить функциональный анализ путей воспроизведения образности в англоязычных научных текстах средствами украинского языка.

В работе были применены следующие **методы** исследования: для ознакомления с предметом исследования, выявления и фиксации непосредственных черт и признаков употребления различных средств образности в англоязычных технических текстах применен *эмпирический анализ*; осуществлена систематизация и обобщение теоретической информации и анализ результатов практического исследования с помощью *описательного метода*; *метод переводческого анализа* - для выделения основных путей воспроизведения образных элементов англоязычных научно-технических текстов средствами украинского языка.

Структура работы. Работа состоит из введения, трех глав, заключения, списка теоретических источников, что насчитывает 55 позиций, из них 3 - на английском языке, 25 источников иллюстративного материала. Работа содержит 6 таблиц и 16 приложений. Общий объем работы составляет 73 страницы, полный объем диссертации 145 страниц.

Материал исследования составляет 25 англоязычных текстов естественнонаучной и технической сфер (физики, биохимии, астрономии, нанотехнологии, медицины) и их соответствующие переводы на украинский язык. Из них было выделено языковую базу исследования - 472 образные конструкции.

Научная новизна исследования заключается в осуществлении анализа применения и перевода образных конструкций с точки зрения лингвопрагматики научно-технических текстов на основе комплексного изучения их функционирования.

Теоретическое значение работы состоит в том, что ее основные положения могут быть использованы в исследовательских работах, посвященных дальнейшей разработке теоретических вопросов, связанных с анализом лингвопрагматического аспекта перевода средств образности в научно-технических текстах.

Практическое значение полученных результатов. Результаты исследования можно использовать для создания учебников и пособий по переводоведению, стилистики, лексикологии, а также практических занятий по практике английского языка на факультетах гуманитарного и технического профиля.

Апробация результатов исследования. Основные теоретические положения и результаты магистерской диссертации были представлены на IX Студенческой научно-практической конференции "Человек как субъект межкультурной коммуникации: современные тенденции в филологии, переводе и обучении иностранным языкам" (г.. Киев, 16.05.2016), на международной научно-практической конференции "II Таврийские филологические чтения" (г. Херсон 20.05.2016).

Публикации. Основные положения и результаты отражены в 2 единоличных публикациях.

Ключевые слова: *средства образности, тексты научного стиля, функционирования средств образности, приемы перевода.*

ABSTRACT

The rapid scientific development causes the emergence of new manners to interpret scientific and technical texts. According to them, the ways the technical and scientific texts are written change. In English, there is a tendency to use stylistic devices which are usually used in fictionary literature. Pragmatics of scientific texts is seen when the needed information reaches the recipient and poses an effect on him/her in order to persuade that statement is true and correct. Thus, stylistic elements are excellent tools to fulfill pragmatic purpose of scientific texts.

The **research topicality** is determined by the need to investigate lingvopragmatic aspects of translation of figurative elements of scientific and technical texts that are not typical for Ukrainian scientific language. Therefore, when translating English texts, it is important not to miss the figurative aspect of the original text and adapt it to Ukrainian audience.

Pragmatics use of figurative elements in the English-speaking scientific texts has led to the **theme** formation: "Lingvopragmatic aspect of translation of figurative means in English scientific and technical texts."

The object of the research is figurative elements of English scientific texts.

The subject of the research is to study the functions of stylistic devices and lingvopragmatic aspect of their translation in modern scientific and technical texts.

The purpose of the research arises in determining the characteristic features of the figurative elements usage in English scientific and technical texts and its pragmatics, as well as considering the most successful methods of translating figurative elements.

To achieve this goal the next **tasks** were followed:

1. Consider lingvopragmatic approach to the study of scientific and technical texts;
2. Study the concept of «text», «scientific text», «scientific and technical text»;
3. Investigate main lexico-grammatical and stylistic features of scientific and technical texts.
4. Determine the correlation of figurative elements usage with lingvopragmatic intentionality of scientific texts.

6. Perform functional analysis of the ways figurative elements are translated into the Ukrainian language.

To achieve this goal and meet the challenges of the study used the following **methods**: a method of critical analysis of literature, systematization and generalization, system-functional method (to study the functioning of figurative elements in English scientific and technical texts); method of translation analysis – for selection main ways of translating figurative elements.

The master`s dissertation consists of an introduction, three chapters, appendices, list of literature used, which consists of 80 positions. The total volume of paper is 145 pages, the scope of the paper is 73 pages. The work contains of 6 tables and 16 appendices.

25 English articles were used as **material for investigation**. The texts were chosen from the sphere of physics, biochemistry, astronomy, nanotechnology, medicine. There were allocated 472 language units, which built linguistic material base.

Scientific novelty of the paper consists in the fact that the peculiarities of the English imagery means translation are first analyzed on the base of the comprehensive study of their functioning in the scientific style texts.

Practical application of research consists in the fact that its results can be used in the learning process: in lectures, seminars, in special courses preparations as stylistics, lexicology, as well as practical lessons.

Results approbation. The basic theoretical issues and results of Master's paper were presented at the IX Student Scientific Conference “Human Being as the Subject of Intercultural Communication: Current Tendencies in Philology, Translation and Foreign Language teaching” (Kyiv, 05.16.2016), and the International scientific conference “Tavria II Philological Readings” (Kherson 05.20.2016).

Basic theoretical principles are covered in **2 publications**.

Key words: *figurative means, scientific and technical texts, functions of figurative means, means of translation.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	13
РОЗДІЛ 1. Лінгвопрагматика жанрово-стилістичних особливостей науково-технічних текстів.....	16
1.1 Лінгвопрагматичний підхід до вивчення науково-технічних текстів	16
1.2. Характеристика науково-технічної літератури та її види.....	20
1.3 Лексико-граматичні особливості мови англомовних науково-технічних текстів.....	26
Висновки до першого розділу.....	32
РОЗДІЛ 2. Образні компоненти в системі виражальних засобів в англомовних науково-технічних текстах.....	33
2.1. Явище образу в англомовних науково-технічних текстах	33
2.2. Важливість вживання епітетів у науково-технічних текстах як засобу відтворення образності.....	36
2.2. Метафора як невід’ємний засіб образності в науково-технічних текстах при утворенні термінів та описі явищ і принципів функціонування механізмів	39
2.3. Наукове пізнання та передача інформації шляхом вживання образного порівняння в науково-технічних текстах	41
2.4. Фразеологізми як знаки вторинної номінації в науково-технічних текстах	43
Висновки до другого розділу.....	45
РОЗДІЛ 3. Аналіз шляхів відтворення засобів образності в англомовних науково-технічних текстах українською мовою.....	46
3.1. Лінгвопрагматичний аспект перекладу засобів образності в англомовному науковому стилі.....	47
3.2. Аналіз вживання та способів перекладу засобів образності в англомовних науково-технічних текстах	49
3.3. Збереження прагматики метафори в англомовних науково-технічних текстах при перекладі	52
3.3.1 Прийоми перекладу образних мовленнєвих метафор.....	54

3.4. Аналіз вживання та способів перекладу образних порівняльних зворотів	57
3.5. Особливості перекладу епітетів в англomовних науково-технічних текстах	59
3.6. Особливості перекладу фразеологічних одиниць	62
3.7. Переклад стилістичних засобів в англomовних науково-технічних текстах зі збереженням, зміною чи втратою образності.....	65
Висновок до третього розділу.....	67
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	78
ДОДАТОК А. Приклади метафоризації концептів та прийоми їх перекладу	81
ДОДАТОК Б. Вживання метафори як засобу вираження образності та прийоми її перекладу.....	92
ДОДАТОК В. Випадки використання метафоричних порівнянь та їх переклад у досліджених текстах.....	98
ДОДАТОК Д. Кількісний аналіз вживання прийомів перекладу метафоричних образних елементів.....	100
ДОДАТОК Е. Образні порівняння та способи їх перекладу	102
ДОДАТОК. Є. Кількісний аналіз перекладацьких прийомів застосованих при перекладі образних порівнянь	106
ДОДАТОК Ж. Використання та переклад епітетів для передачі емоційно-оцінності тексту	107
ДОДАТОК З. Кількісний аналіз застосування прийомів перекладу епітетів в науково-технічних текстах.....	111
ДОДАТОК К. Фразеологічні звороти в англomовних науково-технічних текстах та шляхи їхнього перекладу	112
ДОДАТОК Л. Відсоткове відношення застосування прийомів перекладу фразеологічних одиниць	118
ДОДАТОК М. Переклад образних компонентів англomовних науково-технічних текстів зі збереженням образності	119

ДОДАТОК Н. Переклад образних компонентів англомовних науково-технічних текстів зі зміною образності	132
ДОДАТОК П. Переклад образних компонентів англомовних науково-технічних текстів без збереження образності	136
ДОДАТОК Р. Кількісний аналіз збереження, зміни чи втрати образності при перекладі досліджуваних конструкцій.....	143
ДОДАТОК С. Кількісний аналіз вживання засобів образності в англомовних науково-технічних текстах.....	144
ДОДАТОК Т. Відсоткове відношення прийомів перекладу засобів образності.....	145